

Opettajan asiantuntijuus kehittyi TKI-toiminnassa

Leena Välimaa, KM, lehtori, Hyvinvointipalveluiden osaamisala, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: oppiminen, tutkimus- ja kehittämistoiminta, yrittäjäyys, asiantuntijuus

Johdanto

Pohdin tässä kirjoituksessa oppimiskokemuksiani ja oman asiantuntijuuteni kehittymistä TKI-toimintaympäristöissä opettajan näkökulmasta. Työskentelen tällä hetkellä kahdessa Green Care -hankkeessa, PoLut – Pohjoinen luonto maahanmuuttajien kotoutumisen tukena sekä Green Care -yrittäjäyden kehittäminen Lapissa -hankkeessa. Tarkastelen oivalluksia ja oppimista hankeorganisaatioiden verkostoissa sekä Green Care -yrittäjien kohtaamisissa.

Yli 20 vuoden työkokemus lehtorin työssä ammattikorkeakoulussa on tuonut vastaan hyvin monenlaisia kohtaamisia oppimisen ympärillä. Olen ollut aina avoin ja kiinnostunut uuden oppimisesta ja itseni kehittämisestä. Opettajan uran alkuvaiheessa opiskelin työnohjaajaksi ja olen toiminut yhtäjaksoisesti työnohjaajana TKI-toiminnassa vuodesta 2001 lähtien ensin Rovaniemen ammattikorkeakoulussa ja vuoden 2014 alusta Lapin ammattikorkeakoulussa. Yksilö- ja ryhmätyönohjauksia on ollut pääasiassa sivistys-, sosiaali- ja terveystoimesta sekä kolmannelta sektorilta. Työnohjaus on ollut minulle arvokas linkki työelämään ja sen monimuotoisiin ilmiöihin. Toimiessani vastuuopettajana vuosina 2004–2011 kolmessa työvoimapolitiisessa tutkintotavoitteisessa sairaanhoitaja koulutuksessa Kemijärvellä ja Ivalossa mahdollistui kosketus alueiden sen hetkisen työelämän erityispiirteisiin ja haasteisiin. Opetus- ja ohjausosaamista sekä oman substanssiosaamisen kehittämistä on ollut koko opettajan urani ajan. Omista opettajan pedagogisista opinnoista jäi aikoinaan vahvasti mieleen 1990-luvun lopulla aikuiskasvatuksessa ja pedagogisessa ajattelussa vallalla ollut ajattelu elinikäisestä oppimisesta. Sitä tämä on ollut, hyvin antoisaa ja monipuolista elinikäistä oppimista ammattikorkeakoulussa.

Opettajan asiantuntijuuden kehittyminen hankkeissa

Työskennellessäni viimeisten kahden vuoden aikana Green Care -hankkeissa omaan asiantuntijuuteeni on tullut uudenlaisia niin sisällöllisiä kuin moniasiantuntijuudenkin näkökulmia. Yhdistän sen yhdeksi kokonaisuudeksi, josta käytän tässä tekstissä nimeä verkostoissa oppiminen. Hankkeiden omissa hankeorganisaatioissa työskentelee toimijoita useista eri organisaatioista. Näissä verkostoissa työskennellään yhteisten tavoitteiden suuntaisesti erilaisten asiantuntijuuksien ja kompetenssien pohjalta. Verkostoissa toimiminen on ainutlaatuinen mahdollisuus oppia toisilta ja tehdä yhdessä kehittämistyötä. Koen, että aito asiantuntijuus on myös kiinnostusta ja avoinna olemista toisten asiantuntijuudelle. Tämä edellyttää rohkeutta olla ei-tietämisen positiossa ja pysähtymistä pohtimaan asioita itselle vieraammistakin näkökulmista. Näitä pysähtymisen hetkiä verkostoissa työskentely on minulle mahdollistanut ja näin vahvistanut omaa opettajan ydinosaamista.

[Ammattikorkeakoululain](#) (932/2014) mukaisesti ammattikorkeakoulun tehtävänä on harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan Tilastokeskuksen määrittelemää tutkimus- ja kehittämistoimintaa, jota toteutetaan ammattikorkeakoulussa tiiviissä yhteistyössä opetuksen ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa ammattikorkeakoulu tuottaa sekä alueen työ- ja elinkeinoelämälle, että ammattikorkeakoululle osaamiseen perustuvaa kilpailuetua. T&K-hankkeilla lisätään opettajien ydinosaamista sekä tehdään yhteistyötä työelämän kanssa. T&K-toiminta kytketään suunnitelmalliseksi osaksi opiskelua, opetuksen ja opetussuunnitelmien kehittämistä. Tavoitteena on, että opiskelijat ja opettajat ovat mukana kaikissa ammattikorkeakoulun hankkeissa. (Lapin ammattikorkeakoulu).

Yrittäjyyden näkökulmaa opettajan ydinosaamiseen

Green Care yrittäjyyden kehittämistarpeet Lapissa -hankkeen tavoitteena on löytää Green Care -toimintaan liittyvät kehittämistarpeet ja kehittämisen mahdollistavat tekijät. Tavoitteena on myös synnyttää uusia yrittämisen mahdollisuuksia, kehittämisideoita sekä

toimijakumppanuuksia mm. hyvinvointi-, matkailu-, taide- ja kulttuuri- sekä maa- ja metsätalous- ja luonnonvara-alan yrittäjille ja yrittämisestä kiinnostuneille. Tavoitteena on vahvistaa maaseudulla sijaitsevien yritysten toimintaa ja lisätä työmahdollisuuksia.

Hankkeessa kartoitetaan kehittämistarpeet haastatteleamalla Green Care -toimintaan liittyviä tai niistä kiinnostuneita palvelutuottajia ja yrittäjiä. Kehittämistarpeet työstetään työpajoissa yhteistyössä yrittäjien, yrittäjyydestä kiinnostuneiden, Lapin ammattikorkeakoulun Green Care -asiantuntijoiden ja hankkeen työryhmän jäsenten kanssa. Lisäksi hankkeessa huomioidaan sote- ja maakuntaudistus sekä kasvu- ja rakennemuutokset, jotka voivat myös osaltaan nostaa esiin uusia luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödyntäviä palveluita. (Green Care yrittämisen kehittämistarpeet Lapissa -hankesuunnitelma, 2017, 3).

Haastattelemme hankkeen aikana 40 eri alojen yrittäjää tai palvelun tuottajaa Lapin alueelta. Huhtikuun alkuun mennessä olemme haastatelleet 20 yrittäjää tai yrittäjäksi aikovaa. Lapin ammattikorkeakoulun hallinnoimassa hankkeessa yhteistyötoimijoina ovat Taiteen edistämiskeskuksen Lapin aluetoimipiste, Lapin Agrolomit ry., Maaseutuklusteri ja Lapin Sosiaali- ja terveysturvayhdistys. Hankkeessa selvitetään ja kootaan yhteen yksittäisten yritysten ja yrittämisestä kiinnostuneiden toimijoiden kehittämistarpeita.

Yrittäjien haastatteluissa olen kohdannut eri toimialojen ja yrittäjyyden polulla hyvin eri vaiheissa olevia yrittäjiä. Olen kohdannut nuoria, innovatiivisia, rohkeita ammattilaisia, jotka haluavat ryhtyä tuottamaan luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödyntäviä palveluita. Joukossa on myös jo pitkään yrittäjinä toimineita, uusia palveluita suunnittelevia ja toimintaansa kehittäviä yrittäjiä. Mitä näiden eri yrittäjien tarinat antavat opettajuuteen? Opettajuuden näkökulmasta tarkasteltuna koen, että tutkintotavoitteiseen koulutukseen tulee sisältyä yrittäjyyttä eri muodoissa sekä erillisinä yrittäjyyden opintoina että läpileikkauksena eri opinnoissa.

Ajattelen, että yrittäjyys on palvelualttiutta ja halua kehittyä, joustavuutta ja yhteistyökykyä, oman alan asiantuntemusta, kykyä kohdata haasteita ja ratkaista ongelmia, innovaatiokykyä, suunnitelmallisuutta sekä kykyä sietää epävarmuutta ja ottaa riskejä. Meillä Lapin ammattikorkeakoulussa on käytössä ongelmaperusteinen oppiminen, joka on aktiivisen oppimisen menetelmä, jolla voidaan mielestäni hyvin vahvistaa edellä mainitsemiani yrittäjän ominaisuuksia. Palvelualttiutus ja asiakaspalvelutaidot ovat laadukkaan asiakaspalvelun lähtökohta.

Myös selkeä ja joustava palveluprosessi asiakkaan näkökulmasta on laatua. Verkostoituminen, markkinointi ja viestintätaidot ovat keskeisiä taitoja yrittäjyydessä, unohtamatta profiloitumista ja tuotteistamista.

Miten opetuksessa voin tukea asiakaspalvelu taitojen kehittymistä? Entäpä joustavuutta ja yhteistyökykyä? Tai kykyä kohdata haasteita ja ratkaista ongelmia? Innovoida? Sietää epävarmuutta tai ottaa riskejä? Opettajan osaamista on ohjaustaidot. Opiskelija tarvitsee opintojensa aikana erilaista ohjausta. Se voi liittyä konkreettisesti opintojen etenemiseen ja suunnitteluun, ammatillisen identiteetin tarkasteluun tai vaikkapa haasteellisten tilanteiden selvittämiseen. Opettajana kohtaan asiakkaan, opiskelijan, joka hakee minulta palvelua, ohjausta. Miten tässä palvelutilanteessa toimin, olenko tietoisesti läsnä kohtaamisessa, toiminko rohkaisevasti, tukevasti ja opiskelijan voimavaroja tukien? Uskon, että hyvät kokemukset asiakaspalvelusta toimivat myös esimerkkinä. Haluanko olla itse esimerkillinen asiakaspalvelija.

Yrittäjän yhtenä keskeisimpänä ominaisuutena pidetään hyviä asiakaspalvelutaitoja. Yrittäjämäistä työskentelyä tarvitaan hoitotyössä, kun kohdataan asiakas, joka on peloissaan, kipeä, toimintakyvytön, ahdistunut tai voimiensa ääri rajoilla. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan hyviä asiakaspalvelutaitoja hoitotyön osaamisen ja asiantuntijuuden rinnalle. Haluan tällä yksinkertaisella esimerkillä osoittaa, että yrittäjyys on hyvä ymmärtää opinnoissa laajalaisesti, yrittäjämäinen asenne sisältyy hoitotyöhön hyvin vahvasti. Hoitotyön koulutusohjelmassa käytämme simulaatiopotilaita opetuksessa. Nämä oppimistilanteet tarjoavat ainutlaatuisen ja aidon mahdollisuuden opiskella asiakaspalvelutaitoja aidoissa työelämää vastaavissa tilanteissa.

Myös uuteen maakuntaohjelmaan, Lappi-sopimukseen vuosille 2018–2021 sisältyy työpaikkojen ja yrittäjyyden lisäämiseen liittyviä sekä yrityskannan jatkuvuuteen liittyviä tavoitteita (Lappi-sopimus 2017, 12). Tärkeintä hyvinvoivan Lapin osalta on, että luontoa ja muita Lapin tunnistettuja ominaispiirteitä aidosti arvostetaan. Hyvinvointiosaaminen on lappilaisten erityistaito, jonka kasvattamiseen panostetaan. Kaikesta edellä kuvatusta syntyy Lappi Power, joka tekee Lapista kansainvälisestäikin erottuvan hyvinvointialueen. (Lappi-sopimus 2017, 38).

Asiakkaiden tarpeet, haasteet ja toimintaympäristöt näyttävät hieman erilaisina eri puolilla Lappia. Kokemukset erilaisista oppimisympäristöistä voivat edesauttaa ja vahvistaa opiskelijan

haasteellisten tilanteiden hallintaa ja ongelmanratkaisutaitoja. Lappi koko laajuudessaan tarjoaa opiskelijoille hyviä mahdollisuuksia suorittaa opintoihin sisätyviä harjoitteluita. Koen, että opettajan rooli on kannustaa ja ohjata opiskelijoita tekemään harjoitteluita erilaisissa oppimisympäristöissä.

Työskentely samanaikaisesti hankkeissa ja opetustyössä mahdollistaa joustavasti kehittämishankkeiden integroinnin opetukseen ja opiskelijoiden saamisen mukaan kehittämistyöhön. Opiskelijoille mahdollistuu tutustuminen ja osallistuminen tutkimus- ja kehittämistoimintaan jo opintojen aikana hankkeiden toimiessa esimerkiksi harjoitteluiden oppimisympäristönä tai opinnäytetyön toimeksiantoina. Näin opiskelijoiden valmiudet kehittämistoimintaan vahvistuvat ja opettajana voin toimia työelämän ja ammattikorkeakoulun yhdyspinnoissa yhdessä opiskelijoiden kanssa, olla opettajana verkostoissa oppimassa.

Tilastokeskuksen mukaan yrittäjinä toimitaan Suomessa perinteisillä aloilla, kuten maa- ja metsätaloudessa sekä rakennusalailla. Etelä-Pohjanmaa ja Etelä-Savo on yrittäjyyden vahvimpia alueita ja Lappi valtakunnallisesti keskitasoa. Yrittäjät ovat usein iäkkäitä miehiä. Ero sukupuolijakaumassa johtuu siitä, että naiset ja miehet työskentelevät hyvin erityyppisissä tehtävissä. Yrittäjät työskentelevät pääasiassa miesvaltaisilla aloilla maanviljelijöinä ja rakentamisessa, kun taas iso osa palkansaajista sijoittuu naisvaltaisille aloille terveys- ja sosiaalipalveluihin. (Tieto & Trendit)

Miten voitaisiin herättää kiinnostusta ja rohkaista yrittäjyyteen koulutuksen aikana sosiaali- ja terveysalalle? Löytyisikö Green Care -yrittäjyydestä uudenlaisia mahdollisuuksia tulevaisuudessa? Tarvitaan rohkaisevia, onnistuneita ja innostavia yrittäjätarinoita. Tarvitaan kehittämistyötä.

Lähteet:

Green Care yrittämisen kehittämistarpeet –hankesuunnitelma. 2017. Lapin ammattikorkeakoulu.

Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.4.2018. <https://intra.lapinamk.fi/fi/yhteiset-palvelut/TKI-palvelut/hanketoimintaohje>

Lappi-sopimus. Lapin maakuntaohjelma 2018-2021. Viitattu 9.4.2018. http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=3589265&name=DLFE-32814.pdf

Tieto & Trendit 5/2016. Viitattu 9.4.2018. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/199/>